

Eduskunnan lakivaliokunta

HE 58/2024 vp

3.6.2024

lav@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö: HE 58/2024 vp, lausuntopyyntö 30.5.2024

**HALLITUKSEN ESITYS 58/2024 VP EDUSKUNNALLE SUOMEN JA YHDYSVALTOJEN VÄLILLÄ TEHDYN
PUOLUSTUSYHTEISTYÖSOPIMUKSEN HYVÄKSYMISEKSI JA VOIMAANSAATTAMISEKSI JA SIIHEN
LIITTYVIKSI LAEIKSI**

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä "Asianajajaliitto") kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Suomen ja Yhdysvaltojen välillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Yhtenä Asianajajaliiton sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Asianajajaliiton oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Asianajajaliitto pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia. Pyydettyä lausuntona Asianajajaliitto esittää seuraavaa.

Yleiset huomiot

Asianajajaliitto oli jakelussa Nato SOFAn sekä Pariisin pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä niihin liittyvien lakien säätämiseen liittyvällä lausuntokierroksella marraskuussa 2023. Tuolloin Asianajajaliitto nosti antamassaan lausunnossa esiin huomiota yleisesti perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen huomioimiseen sekä lähtökohdan siitä, että valtio ei vapaudu ihmisoikeusvelvoitteidensa mukaisesta vastuusta uuteen, velvoitteiden kanssa mahdollisesti ristiriitaiseen sopimukseen liittyessään eikä se voi perustella muilla kansainvälisillä velvoitteillaan tai kansallisella lainsäädännöllään toisten kansainvälisten velvoitteidensa laiminlyöntiä. Asianajajaliitto jakoi antamassaan lausunnossa Helsingin hovioikeuden näkemyksen siitä, että esitys ei sisältänyt muutosehdotuksia oikeudenkäyntejä ohjaaviin kotimaisiin prosessilakeihin, minkä vuoksi muutostarpeiden arviointia kansallisiin prosessilakeihin liittyen tulee jatkaa.

Nyt lausuttavana olevan DCA-puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi annettavan hallituksen esityksen osalta Asianajajaliitto toteaa, että esityksen sivuilla 169–171 todetaan muun muassa rikosoikeudellisen tuomiovallan jakautumisen osalta, että DCA sopimuksen ja jo aiemmin hyväksytyn NATO Sofa -sopimuksen keskeinen ero on SOFA-sopimuksen VII artiklan edellyttämä hyväksyntä yksittäistapauksessa. DCA-sopimuksessa tilanne on päinvastainen, eli vastaanottajamaa luovuttaa tuomiovallan etukäteen, mutta pidättää oikeuden peruuttaa luovuttamisen yksittäistapauksessa.

Asianajajaliitto katsoo, että käytännössä sopimuksia tullaan soveltamaan yhdessä ja siten esitetyllä erolla ei ole käytännön merkitystä prosessuaalisessa kontekstissa. Asianajajaliitto pitää tarpeellisena sopimuksen 12 artiklan 2 kohtaan kirjattua oikeutta, jossa Suomen erityisen tärkeänä pitämässä yksittäistapauksissa Suomen viranomaiset voivat peruuttaa tuomiovallasta luopuminen. Asianajajaliitto katsoo, että ehdotettu menettely varmistaa, että Suomi pystyisi DCA-sopimuksen määräyksistä huolimatta noudattamaan kansainvälisoikeudellisista velvoitteista, kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksesta, johtuvia edellytyksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen suhteen.

Rikosprosessuaalisista määräyksistä ja oikeusturvaan liittyvistä näkökohdista Suomen Asianajajaliitto viittaa siihen, mitä erityisesti tuomioistuinten taholta on lausuttu, sekä aiemmin NATO Sofa -sopimuksen yhteydessä lausuttuun. Asianajajaliitto huomauttaa kuitenkin, että sen havaintojen mukaan sen enempiä sopimustekstissä kuin hallituksen esityksessä ei ole lausuttu rikoksesta epäillyn oikeudesta avustajan käyttöön.

Asianajajaliitolla ei ole muutoin lausuttavaa esityksestä.

Helsingissä 3. päivänä kesäkuuta 2024

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Pekka Ylikoski, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.